

IZOBRAŽEVANJE ELEKTRONSKI VIRI V KNJIŽNICAH: Pariz, 13.–30. 11. 2006

Mojca Kotar

Oddano: 16. 2. 2007 – Sprejeto: 10. 11. 2007

Strokovni članek

UDK 37:02(44)

UDK 37:004.6:026/027(44)

Izveček

V prispevku je predstavljeno izobraževanje Elektronski viri v knjižnicah, ki sta ga novembra 2006 v okviru programa Courants du monde izvedli Francoska nacionalna knjižnica in Javna informacijska knjižnica. Program izobraževanja je bil zasnovan tako, da so udeleženci spoznali vse vidike izbora, digitalizacije, uporabe in ohranjanja elektronskih virov v knjižnicah. Odvijal se je v obliki predavanj, od katerih so najbolj zanimiva predstavljena v prispevku, in ogledov, povezanih z vsebino predavanj. Udeleženci izobraževanja so se na sistematičen način seznanili z elektronskimi viri in medsebojno primerjali razmere v svojih matičnih ustanovah.

Ključne besede: Francija, program Courants du monde, elektronski viri, Evropska digitalna knjižnica

Professional article

UDC 37:02(44)

UDC 37:004.6:026/027(44)

Abstract

The course Electronic resources in libraries carried out by the Bibliothèque nationale de France and Bibliothèque publique d'information within the scope of the programme Courants du monde in November 2006 is presented in the article. The course programme was composed in such a way as to enable the participants to become familiar with all the aspects of selection, digitization, use and preservation of electronic resources in libraries. It was conducted in the form of lectures, the most interesting of which are presented in the article, and visits connected with the lecture topics. The partici-

KOTAR, Mojca. The course *Electronic resources in libraries*: Paris, 13–30 November 2006. Knjižnica, Ljubljana, 51(2007)3-4, p. 179-190

pants were systematically familiarized with electronic resources and were able to compare the circumstances prevailing at their home institutions among themselves.

Key words: France, programme Courants du monde, electronic resources, The European Digital Library

1 Program *Courants du monde* in izobraževanje *Elektronski viri v knjižnicah*

Francoske državne ustanove vsako leto v okviru programa *Courants du monde* [Tokovi sveta] organizirajo specializirana izobraževanja za francosko govoreče strokovnjake s področja kulture (*Programme Courants*, 2006). V letu 2005 se je v okviru tega programa izobraževanja o vodenju projektov v knjižnicah iz Slovenije udeležila mag. Helena Pečko Mlekuš iz Narodne in univerzitetne knjižnice, ki je v svojem poročilu tudi natančno opisala postopek prijave (Pečko Mlekuš, 2006). Tritedenska izobraževanja so poleg izjemno kakovostnega strokovnega vidika privlačna tudi zato, ker vse stroške bivanja udeležencev pokrijeta francoski ministrstvi za kulturo in komunikacije ter za zunanje zadeve, udeleženci morajo poskrbeti le za plačilo povratnih letalskih vozovnic do Pariza.

Za področje bibliotekarstva sta bili v letu 2006 na voljo dve obliki izobraževanja: kulturno bivanje (*séjours culture*) in staž (*stage*) *Elektronski viri v knjižnicah*, ki je v letu 2006 potekal tretjič. Kulturna bivanja so bila v letu 2006 izvedena prvič. V okviru te oblike so za vsakega udeleženca posebej glede na njegov profil organizirali sestanke in strokovne obiske na kulturnih, javnih in zasebnih ustanovah v Parizu in/ali okolici (*Programme Courants*, 2006).

Izvajalki staža *Elektronski viri v knjižnicah* sta bili Francoska nacionalna knjižnica (*Bibliothèque nationale de France*, BnF) in Javna informacijska knjižnica (*Bibliothèque publique d'information*, Bpi). V skupini je bilo 14 udeležencev iz 13 držav. Program se je odvijal v obliki predavanj in ogledov, povezanih z vsebino predavanj. Pred začetkom staža smo morali udeleženci pripraviti opis projekta naše ustanove, ki je v povezavi z vsebino izobraževanja, ter predstavitev stanja elektronskih virov na naši ustanovi.

2 Predstavitev stanja elektronskih virov na ustanovah udeležencev izobraževanja

Udeleženci staža smo prišli iz različnih vrst knjižnic (nacionalnih, univerzitetnih in visokošolskih, specialnih, splošnih) iz naslednjih držav: Alžirije, Bolga-

rije, Egipta, Haitija, Kambodže, Maroka, Nizozemske, Poljske, Rusije, Senegala, Slovaške, Slovenije in Srbije. Že iz predstavljenih podatkov lahko sklepamo, da je stanje elektronskih virov in procesov digitalizacije na ustanovah udeležencev in širše v njihovih državah v razponu od zgolj dostopa do svetovnega spleta, brez licenčnih in lastnih digitaliziranih virov ter avtomatizacije knjižnic (Bolgarija, Senegal), prek izgradnje spletnih mest z manjšo in večjo ponudbo licenčnih in lastnih digitaliziranih virov (Alžirija, Maroko) do ustanov oziroma držav z večjo prisotnostjo različnih oblik elektronskih virov in stopnje avtomatizacije knjižnic (Slovaška, Srbija). Nizozemska in Slovenija sta izkazali največjo prisotnost elektronskih virov in stopnje avtomatizacije knjižnic. Dejstvo, da veliko število slovenskih knjižnic uporablja enak sistem za vzajemno katalogizacijo, ki nudi tudi več drugih servisov, ter možnost oddaljenega dostopa do elektronskih virov Univerze v Ljubljani, sta bili zelo dobro ocenjeni. Tudi nabor elektronskih virov Univerze v Ljubljani ni slab, manjka pa nam njihova boljša organiziranost v smislu ponudbe na osrednjem spletnem mestu z možnostjo združevalnega iskanja ter digitalizacija publikacij univerze.

3 Položaj knjig in knjižnic v francoski kulturi

Predstavniki Ministrstva za kulturo in komunikacije so nam v prvih dneh staža predstavili kulturno, knjižno in knjižnično politiko v Franciji. Statistični podatki dobro ponazarjajo velikostni razred razmer in njihov kulturni pomen. V letu 2005 je v Franciji izšlo približno 53.000 novih knjig ali izdaj v povprečni nakladi 7500 primerkov. Na knjižnem trgu je bilo tega leta na voljo 570.000 naslovov, promet s knjigami je dosegel 2,6 milijarde evrov. Ena od štirih novih knjig je bila izdana v žepnem formatu, katerega delež prodaje znaša 29 % primerkov in 15 % prometa v evrih. Podobno kot v Sloveniji dve veliki skupini (*Hachette* in *Editis*) obvladujeta 40 % knjižnega trga oziroma 300 od skupno 8000 založb nadzoruje 90 % trga. Pet do šest odstotkov knjig je bilo prodanih v spletnih knjigarnah, zaradi fiksne cene knjig je naraščanje prodaje prek tega medija manjše. V letu 2006 je eden od dveh Francozov kupil vsaj eno knjigo, čeprav si največ bralcev knjige še vedno izposoja v knjižnicah. Knjižnično nadomestilo je zasnovano tako, da poleg države knjižnice ob nakupu knjige v ta namen prispevajo šest odstotkov vrednosti knjige. Oglaševanje knjig na televiziji ni bilo dovoljeno, ta odredba je bila omiljena januarja 2004 z možnostjo oglaševanja v satelitskih in kabelskih programih (Pelletier in Rouyer-Gayette, 2006).

Pristojnosti nad javnimi knjižnicami v Franciji so razdeljene med Ministrstvom za kulturo in komunikacije (financira BnF, Bpi in mediateko Mesta znanosti in industrije), občinami oziroma mesti (4000 občinskih oziroma mestnih knjižnic, *bibliothèques municipales*) in departmaji (97 okrožnih knjižnic v občinah z manj

kot 10.000 prebivalci, *bibliothèques départementales de prêt*; Pelletier in Rouyer-Gayette, 2006). V okviru ustanov visokošolskega izobraževanja delujejo univerzitetne (*bibliothèques universitaires*) in meduniverzitetne knjižnice (*bibliothèques interuniversitaires*) ter skupni dokumentacijski centri (*services communs de documentation*), katerih delovanje financira Ministrstvo za izobraževanje, visoko šolstvo in raziskave. To ministrstvo vzdržuje tudi tematske centre za nakup in posredovanje predvsem tujih informacijskih virov za različna znanstvena področja (*Centres d'acquisition et de diffusion de l'information scientifique et technique*).

4 Povzetki najbolj zanimivih predavanj izobraževanja *Elektronski viri v knjižnicah*

Program izobraževanja je bil zasnovan tako, da smo postopno spoznali vse vidike izbora, digitalizacije, uporabe in ohranjanja elektronskih virov v knjižnicah (od organizacijskih do tehničnih). Najprej smo bili opozorjeni, da je potrebno različne vidike uporabe elektronskih virov zasledovati s pomočjo kvantitativnih in kvalitativnih analiz in rezultate uporabiti za načrtovanje izbora in načinov dostopa do teh virov (Camus-Vigué, 2006).

Glede izbora virov za digitalizacijo je priporočljivo, da knjižnica iz svojih zbirk izbere gradivo, ki je najbolj reprezentativno in hkrati zanimivo za javnost ter morda težko dostopno v tiskani obliki (Huchet, 2006).

4.1 Označevalni jezik XML

Označevalni jeziki omogočajo prikaz besedilnih podatkov, njihove strukture in oblike. Prvi tak jezik je bil SGML, ki je postal standard ISO 8879. Pozneje sta bila razvita HTML, pri katerem so oznake vnaprej definirane in najpogosteje opisujejo grafični prikaz, ter XML. Označevalni jezik XML vzdržuje W3C, trenutno je dostopen v dveh različicah. Oznake niso vnaprej predpisane. Določitve prikazov vsebine, strukture in grafične oblike besedil so ločene. Struktura informacij je hierarhična. Standardizirano uporabo elementov in oznak v različnih XML dokumentih omogočata datoteki DTD ali shema XML. Grafični prikaz podatkov opišemo z jezikoma CSS ali XSL-T. V knjižnicah se XML uporablja za prikaz bibliografskih zapisov na svetovnem spletu (*MarcXML*, *MODS*, *BiblioML*), za izmenjavo bibliografskih zapisov na svetovnem spletu (*OAI/Dublin Core*), za urejanje virov na spletu (*TEI*, *EAD*) ter za razširjanje informacij na spletu (*RDF*, *RSS*). Več informacij je na voljo na spletnem mestu novičarske skupine o uporabi XML v knjižnicah (lists.webjunction.org/xml4lib; Martin, 2006).

4.2 Standardi in norme za dokumentacijsko obravnavo elektronskih virov

Najpomembnejša razlika med dokumentacijsko obravnavo tiskanih in elektronskih dokumentov je fizična ločenost formalnega in vsebinskega opisa od tiskanega dokumenta. Pri elektronskih so administrativni, strukturni in opisni metapodatki lahko del dokumenta (*Dublin Core*), vsebujejo dokument (EAD) ali so zunaj njega (MARC). **ISBD(ER)** in **MARC** predstavljata klasičen pristop k opisu elektronskih dokumentov. ISBD(CF) je bil sprejet leta 1990 in ISBD(ER) leta 1997, MARC leta 1977 (postal standard ISO 2709). Prednost ISBD(ER) in MARC je, da omogočata obravnavo elektronskih virov skupaj z drugimi vrstami virov v skupnem katalogu ter bogastvo in natančnost opisa. Pomembnejši pomanjkljivosti sta, da sta popolnoma neprimerna za spletno okolje in ne sledita razvoju drugih orodij, zaradi česar so knjižnice izolirane od ostalih ponudnikov virov.

Med novejšje pristope pri obravnavi elektronskih dokumentov sodijo *Dublin Core*, MODS, EAD in drugi formati. *Dublin Core* (dublincore.org) sta leta 1995 razvila OCLC in NCSA (*National Center for Supercomputing Applications*). Leta 2003 je postal standard ISO 15836. **MODS** (*Metadata Object Description Schema*, www.loc.gov/standards/mods) je v letih od 2001 do 2003 razvila ameriška Kongresna knjižnica. To je shema XML, ki temelji na MARC21, s čimer je omogočena kontinuiteta med »tradicionalnimi« bibliografskimi zapisi in zapisi v jeziku XML. Vsebuje 19 glavnih elementov s podelementi. Tudi razvoj **METS**-a (*Metadata Encoding and Transmission Standard*, www.loc.gov/standards/mets) podpira Kongresna knjižnica. Namen je, da bi z njim izrazili strukturo kompleksnih objektov, ki sestavljajo digitalno knjižnico. METS je shema XML, sestavljena iz sedmih skupin elementov.

Opis **EAD** (*Encoded Archival Description*, www.loc.gov/ead) temelji na ISAD(G) za opis arhivskega gradiva in obstaja v obliki DTD SGML ali XML. Razvoj EAD se je začel leta 1995, avgusta 1998 je izšla prva uradna različica v SGML in septembra 2002 v XML. Vzdržujeta ga Kongresna knjižnica in Društvo ameriških arhivistov. Je hierarhičen opis s 146 elementi. **TEI** (*Text Encoding Initiative*, www.teic.org) je bil objavljen leta 1994 po šestih letih dela in se uporablja za označevanje SGML besedil za besedno in stavčno analizo. Uporaben je v knjižnicah, ki imajo polnobesedilne zbirke v formatu SGML. **VRA Core** (*Visual Resources Association*, www.vraweb.org/vracore3.htm) vsebuje 17 elementov in se uporablja za opis originalnih umetniških del, njihovih reprodukcij ali digitaliziranih oblik. **ONIX** (*Online Information Exchange*, www.editeur.org/onix.html, prva različica januar 2000) je shema XML metapodatkov z več kot 200 elementi, ki jo uporabljajo založniki za opis knjig in revij, saj so ugotovili, da se jim prodaja poveča, če poleg knjižnega gradiva ponudijo tudi njegove metapodatke. ONIX ima dve različici, za knjige (*ONIX for books*) in serijske publikacije (*ONIX for serials*).

MPEG-7 (*Multimedia Content Description Interface*, standard ISO/IEC 15938, *Moving Picture Experts Group*, www.chiariglione.org/mpeg/standards/mpeg-7/mpeg-7.htm) definira elemente, strukturo in odnose med metapodatki, ki se uporabljajo za opis avdiovizuelnih digitalnih objektov. V oktobru 2004 je izšla njegova deseta različica. **MPEG-21** (*Multimedia Framework*, standard ISO/IEC 21000, .../standards/mpeg-21/mpeg-21.htm, peta različica oktober 2002) podaja splošni okvir večstranske obratovnosti (interoperabilnosti) med digitalnimi multimedijскими objekti.

IFLA vzdržuje izčrpen seznam formatov metapodatkov (www.ifla.org/II/metadata.htm). Za določeno vrsto elektronskega vira je potrebno izbrati ustrezno shemo za opis glede na namen uporabe in strukturo vira. Normativni podatki za posamezno shemo so predvideni v formatih **GARR** in **GSARE** za ISBD, v **EAC** za EAD in v **MADS** za MODS.

Konec dvajsetega stoletja so bili razviti tudi konceptualni okvirji in modeli za metapodatkovne sheme, kot na primer **FRBR** (s **FRAD** za normativne podatke), **ABC** in **CIDOC CRM** (Le Boeuf, 2006).

4.3 Metapodatki

S pomočjo metapodatkov omogočimo prepoznavo in uporabo elektronskih dokumentov (opisni, kontekstni in strukturni metapodatki; začetni ali dodani v času obstoja dokumenta) ter vzdrževanje in nadzor dostopa do njih (administrativni in tehnični; začetni ali dodani v času obstoja dokumenta).

Elektronski dokument je sestavljen iz sosledij ničel in enic, ki so lahko shranjena v različnih datotekah. S strukturnimi metapodatki povežemo ločene datoteke morebiti različnih formatov in jih prikažemo kot različico tiskanega dokumenta. Povezavo med elektronsko in tiskano različico dokumenta ustvarimo z opisnimi metapodatki, ki tudi omogočajo dostop do elektronske oblike na svetovnem spletu (identifikatorji URL, URN, URI) ter indeksiranje dokumentov in orientacijo znotraj kompleksnega dokumenta. Z metapodatki za upravljanje določimo pravice dostopa, podamo tehnične informacije za trajno berljivost datotek ter zagotovimo celovitost datotek in sledljivost njihovim morebitnim spremembam. Shema METS je v knjižničarstvu verjetno najbolj priljubljen format za združitev različnih vrst metapodatkov. Protokol za izmenjavo OAI omogoča vzpostavitev skupnih digitalnih zbirk različnih ustanov, izboljšanje vidnosti virov na spletu in v primeru BnF tudi možnost združevalnega iskanja prek vseh virov BnF hkrati (Bermès, 2006).

4.4 Dolgoročno ohranjanje elektronskih virov

Vključuje hranjenje, dostop in varnost podatkov. Shranjevanje in reprodukcija informacij se odvijata prek plasti (od fizične do uporabniške). Ohranjanje podatkov pomeni hranjenje natančnega sosledja bitov. Omogočanje dostopa pomeni vzdrževanje ujemanja med binarnimi kodami in njihovim prikazom s pomočjo migracij ali emulacij. Priporočila za ohranitev dostopa: poznati izvorno kodo, ne poskušati hraniti dostop prek aplikacije, ki teče le na eni vrsti strojne opreme, ne uporabljati lastniških formatov ali aplikacij za dostop do zbirk, za katere načrtujemo dolgoročno hranjenje, izbrati stopnjo kakovosti, ki bo omogočala ponovno uporabo vira čez dalj časa. Tehnična priporočila za digitalizacijo so dostopna na spletni strani bibnum.bnf.fr/numerisation (Fréon, 2006).

4.5 Oddelek za reprodukcijo BnF

Trži gradivo iz posebnih zbirk BnF, ki je lahko že dostopno v digitalizirani obliki (*Banque d'images*, images.bnf.fr) ali pa ga digitalizirajo po naročilu. Slike strankam pošiljajo v formatih JPEG ali TIFF v štirih velikostih (manjše kot 1,8 MB, od 1,8 do 50 MB, od 50 do 100 MB in večje kot 100 MB), ki so namenjene različnim uporabam. Manjše datoteke slik so namenjene natisom ali tisku v manjših dimenzijah (5 x 7 cm, na primer slike kovancev), saj pri povečevanju slike podrobnosti niso jasno vidne. Slike v datotekah največjih dimenzij se uporabljajo za zelo velike dokumente (na primer zemljevide), podrobnosti se da dobro povečati, možen je kakovosten tisk tudi v dimenzijah, večjih od 40 x 60 cm. Digitalizirana besedila so na voljo tudi v formatu PDF (Bramoullé, 2006).

4.6 Izdelava spletnega mesta knjižnice

Pri zasnovi spletnega mesta je potrebno določiti, organizirati in predstaviti njegovo vsebino, ki temelji na poslanstvu knjižnice in odseva njeno politiko. Najpomembnejši cilji spletnega mesta so predstaviti knjižnico, pripraviti uporabnika na njegov prihod v knjižnico ter ponudba storitev in virov na daljavo. Spletno mesto mora biti pripravljeno za možne vrste uporabnikov. Njegova vsebina naj bo razporejena logično z upoštevanjem količine informacij. Oblikovanje besedila naj bo v skladu s priporočili za ergonomično oblikovanje spletnih strani, tehnična postavitve spletnega mesta mora upoštevati priporočila W3C (Toutut, 2006).

4.7 Analize uporabe spletnih mest

Za analize uporabe spletnih mest so na voljo različne metode. Števci obiskov dajo le informacije o številu obiskov izbrane spletne strani in nič ne povedo o nadaljnjih izbirah uporabnikov. V kvalitativnem vrednotenju uporabniki podajo svoje mnenje in pričakovanja o spletnem mestu in navedejo probleme, ki so se pojavili med njegovo uporabo. Programi na osnovi oznak dajo podrobne podatke o uporabi spletnega mesta. Delujejo tako, da na vsako spletno stran v okviru spletnega mesta, katerega uporabo želimo zasledovati, vstavimo oznako, ki ob vsakem obisku ta podatek sporoči strežniku. Zastonj dostopni tovrstni programi so *Xiti*, *Weborama*, *PhpMyVisites* in drugi. Za analize uporabe spletnih mest se uporabljajo tudi analize dnevniških datotek, v katerih so shranjeni podatki o vseh dostopih na spletne strani v okviru spletnega mesta. Zbirne podatke prikaže ustrezen program. Trenutno dajo nabor najbolj uporabnih podatkov programi na osnovi oznak. S pridobljenimi podatki je možno ugotoviti, ali je zasnova spletnega mesta ustrezna ali jo je potrebno spremeniti (Boilloux, 2006).

4.8 Predstavitev portala Bpi

Na portalu Bpi (www.bpi.fr) je poleg informacij na voljo dostop do elektronskih virov, ki jih izdeluje Bpi (OPAC, štiri multimedijske zbirke, zbirka *Bpi-doc*, digitalizirano gradivo), in do licenčnih virov. Portal so razvijali od leta 2004 do leta 2006. Cilji portala so uporabnikom poenostaviti iskanje informacij, izboljšati prepoznavnost zbirk ter dodati vrednost aktivnostim in storitvam Bpi. Portal obstaja v dveh različicah, za internet in intranet. Intranetna oblika omogoča nastavljanje parametrov in omejitev za dostop do različnih vrst elektronskih virov z upoštevanjem pravnih in tehničnih omejitev. Možno je združevalno iskanje po vseh elektronskih virih Bpi hkrati in v primeru intranetne različice takojšen dostop do celotnega besedila dokumentov ali drugih oblik dokumentov (na primer zvočnega zapisa) ali pa neposredno iskanje po izbranih zbirkah (Bourgeaux in Resche, 2006).

4.9 Zbirka kazal BnF (*Les Signets de la BnF*, signets.bnf.fr)

Les Signets de la BnF je enciklopedična zbirka kazal na več kot 3900 skrbno preverjenih internetnih virov, večidel spletnih mest. Leta 1997 je bila najprej dostopna na intranetnem portalu *Renet* na lokacijah BnF, od leta 1998 je dostopna tudi na spletnem mestu BnF. Namenjena je raziskovalcem, uporabnikom z univerz, širši javnosti in strokovnjakom ter referalnim dejavnostim v knjižnicah. V zbirko kazal

so vključeni le kakovostni referenčni viri, ki so pogosto obnovljeni. V okviru kazal je možno iskati z iskalnim strojem, jih izbrati na abecednem seznamu glede na vsebino dokumentov in prek razvrstitve v 940 kategorij, ki v grobem ustreza Deweyevi decimalni klasifikaciji, ki se v BnF uporablja za postavitev gradiva v prostem pristopu. Posebej so izpostavljene aktualne teme (štiri letno, po deset spletnih mest na temo). 46 % virov je v francoskem jeziku. Pri izboru sodeluje več kot 100 urednikov, ki so v BnF zaposleni v oddelkih za pridobivanje gradiva ali kot katalogizatorji in pokrivajo določena tematska področja. V začetku leta 2006 je povprečen mesečni obisk znašal 100.374 obiskov in še narašča. Zbirka je izdelana v formatu XML, kazala so v zbirki opisana z metapodatki *Dublin Core* in imajo ISSN. Kazala se pogosto preverjajo, če spletno mesto tri mesece ni obnovljeno, ga umaknejo iz zbirke (Jacquot, 2006).

Podobno storitev poznajo tudi v Bpi (www.bpi.fr, → *Recherche documentaire, Sites sélectionnés*). Obstajata katalog kazal francoskih univerzitetnih knjižnic (*Catalogue des signets des bibliothèques universitaires*, www.cerimes.education.fr, → *Signets des bibliothèques*) in evropski katalog internetnih virov za uporabo v visokem šolstvu *Renardus* (www.renardus.org).

4.10 Izobraževanje uporabnikov in zaposlenih v BnF

Izobraževanje uporabnikov BnF je potrebno zaradi izjemne velikosti knjižnice in vsebinske raznovrstnosti njenih zbirk na različnih medijih. Razpon izobraževanj obsega vodene ogledne knjižnice, da se uporabniki znajdejo v fizičnem prostoru, tedenske tečaje za uporabo kataloga, interneta in zbirke kazal BnF ter informacijsko opismenjevanje (iskanje in vrednotenje informacij v šestih stopnjah, grebib.bnf.fr). Tudi ENSSIB vzdržuje spletno mesto, namenjeno izobraževanju o elektronskih virih za študente, raziskave in poučevanje (REPERE, repere.enssib.fr/frontoffice/index.asp). Potrebno je stalno strokovno izobraževanje inštruktorjev (Bonhomme, 2006).

Izobraževanje zaposlenih v BnF za uporabo elektronskih virov se izvaja v okviru letnega načrta izobraževanj. V obdobju od 2003 do 2006 se je trostopenjskega izobraževanja udeležilo okoli 500 zaposlenih. Na začetni splošni stopnji izobraževanja so se seznanili z elektronskimi viri BnF na intranetnem portalu *Renet*: s podatkovnimi zbirkami, elektronskimi periodičnimi publikacijami, digitaliziranimi zbirkami in z zbirko kazal BnF. Na drugi stopnji splošnega izobraževanja so pridobili znanje o iskanju po katalogih, bibliografijah, trgovskih direktorijih in zbirkah tez ter se seznanili z različnimi vmesniki. Na zadnji stopnji so poglobili poznavanje elektronskih virov tematskega področja svojega oddelka. Stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju je namenjeno tudi nekaj rubrik na intranetu BnF (Meslet, 2006).

5 Evropska digitalna knjižnica (*Bibliothèque numérique européenne, BnuE, Europeana, The European Digital Library, edlproject.eu*)

Direktor evropskih in mednarodnih zadev BnF, g. Lucien Scotti, je udeležencem izobraževanja predstavil projekt Evropske digitalne knjižnice (Scotti, 2006). Cilj projekta je trajna vzpostavitev večjezične knjižnice na svetovnem spletu, ki bo vsebovala digitalizirane knjige, revije, dokumente kulturne dediščine in sodobne izdaje. BnuE naj bi vsem uporabnikom omogočila brezplačen dostop do celotnih besedil dokumentov, ki so prosti avtorskih pravic, ter možnost dostopa do del, za katere še vedno veljajo avtorske pravice, ob strogem upoštevanju slednjih.

Razmišljanje o BnuE je sprožil *Google* z dogovorom o digitalizaciji 15 milijonov knjig, ki ga je 14. decembra 2004 sklenil s petimi anglosaksonskimi knjižnicami. Francoski predsednik Jacques Chirac je marca 2005 podprl načrte o evropski virtualni knjižnici, kot tudi aprila 2005 23 evropskih nacionalnih knjižnic in šest predsednikov držav in vlad. Idejo je septembra 2005 povzela in podprla Evropska komisija v dokumentu »i2010: digitalne knjižnice«. Pri izgradnji naj bi sodelovalo 23 nacionalnih knjižnic Evropske skupnosti, članic CENL, avtorji, založniki in knjigarne, privatna partnerstva in Evropska komisija.

V začetku leta 2006 so v BnF že potekale analize avtomatiziranih postopkov za množično digitalizacijo, v katerih je bilo ugotovljeno, da je 60 do 80 % dokumentov možno digitalizirati z avtomatiziranim postopkom ter da so ponudniki na trgu že sposobni množične digitalizacije. Cena bi predvidoma znašala od 0,08 do 0,15 EUR na digitalizirano stran. Do konca prvega trimesečja 2007 naj bi bil vzpostavljen model bodočega portala BnuE, ki temelji na shemi *The European Library*. Francija bo v BnuE prispevala digitalizirane dokumente iz *Gallice*, katere prirast v letu 2006 je bil 30.000 dokumentov, za leto 2007 pa načrtujejo prirast od 100.000 do 120.000 dokumentov. V letu 2006 je bilo za prirast *Gallice* porabljenih 3,5 milijona evrov, za leto 2007 predvidevajo porabo 10 milijonov evrov.

6 Sklepne misli

Tritedensko izobraževanje *Elektronski viri v knjižnicah* je udeležencem omogočilo seznanitev s teoretičnimi in praktičnimi vidiki izbora, digitalizacije, uporabe in ohranjanja elektronskih virov v knjižnicah. Iz podajanj predavateljev BnF in Bpi je bila razvidna njihova strokovnost, ki izvira iz raziskovanja posameznih vidikov elektronskih virov in hkrati praktične uporabe osvojenega znanja. Tolikšna

zgotitev znanja in pripravljenost (brezplačnega) posredovanja slednjega je možna le v finančno dobro preskrbljenih (velikih) sistemih.

V sodobnih hibridnih knjižnicah poznavanje elektronskih virov že sodi med obvezna znanja – udeleženci izobraževanja smo imeli možnost, da smo se z njimi seznanili na sistematičen način. Medsebojno smo lahko primerjali razmere na naših matičnih ustanovah, ki so odraz stanja informatizacije države in sredstev, ki jih ustanova namenja knjižnični informacijski dejavnosti. V primeru Univerze v Ljubljani bi si želeli boljšo organiziranost elektronskih virov na osrednjem spletnem mestu z možnostjo združevalnega iskanja ter digitalizacijo publikacij na ravni univerze.

Navedeni viri

1. Bermès, E. (2006). *Les métadonnées de gestion et de préservation: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
2. Boeuf, P. Le. (2006). *Normes et standards du traitement documentaire des ressources numériques: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
3. Boilloux, M. (2006). *Outils statistiques du web: L'exemple du site web Bpi: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
4. Bonhomme, C. (2006). *Formation des usagers à la BnF: État des lieux en 2006: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
5. Bourgeaux, L. & Resche, D. (2006). *Présentation du Portail Bpi: Un environnement de recherche, de consultation et de travail tourné vers les usages: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
6. Bramoullé, P. (2006). *Les activités du département de la reproduction de la BnF: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
7. Camus-Vigué, A. (2006). *Usages de la documentation électronique à la Bpi: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
8. Fréon, M.-E. (2006). *Préservation des documents numériques: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
9. Huchet, B. (2006). *Faire des choix: Ressources à numériser: Sélection, organisation, mise en valeur et accès: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
10. Jacquot, O. (2006). *Les Signets de la BnF: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
11. Martin, F.D. (2006). *Initiation à XML: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.

12. Meslet, C. (2006). *La formation des personnels aux ressources électroniques à la BnF: 2003–2006: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
13. Pečko Mlekuš, H. (2006). Udeležba na izpopolnjevanju v Franciji: Program »Courants du monde«. *Knjižničarske novice*, 16 (1), 5–8.
14. Pelletier, G. & Rouyer-Gayette, F. (2006). *Les politiques publiques du livre et de la lecture en France: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
15. *Programme Courants*. [2006]. Paris: Maison des Cultures du Monde. Pridobljeno 30. 1. 2007 s spletne strani <http://www.mcm.asso.fr/site02/courants/programme/index.htm>.
16. Scotti, L. (2006). *La Bibliothèque numérique européenne et les actions de la BnF: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.
17. Toutut, H. (2006). *Internet et Intranet: Détails de la mise en oeuvre du site web: Les outils pratiques et la préparation de l'information: [Gradivo izobraževanja Elektronski viri v knjižnicah 2006]*.

Dr. Mojca Kotar je zaposlena kot vodja knjižnice Oddelka za tekstilstvo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Naslov: Snežniška 5, 1000 Ljubljana

Naslov elektronske pošte: mojca.kotar@ntf.uni-lj.si